

CZU: 811.111'373.46:654

CLASIFICĂRI STRUCTURALE ALE TERMENILOR DIN DOMENIUL TELECOMUNICAȚILOR

Svetlana CATERENCIUC

Universitatea Tehnică a Moldovei

În sistemul derivațional afixal al termenilor tehnici din limba engleză au loc tendințe evidente de renovare a inventarului afixal. Se conturează o transformare neologică vădită, îndeosebi în cadrul inventarului prefixal, ca rezultat al trecerii elementelor de compunere savantă cu etimologie elenă în categoria afixelor. Acest fenomen de transformare a elementelor de compunere în morfeme afixale este mai pronunțat în sistemul prefixal de derivare.

Cuvinte-cheie: *afixoid, prefix, prefixoid, sufix, unitate lexicală autonomă, element de compunere, terminologie tehnică.*

STRUCTURAL CLASSIFICATION OF TELECOMMUNICATIONS TERMS

In the derivational affixes system of English technical terms there are obvious trends of affixes inventory renovation. A prominent neological transformation is emerging, especially in the prefixal inventory, as a result of passing the elements of Greek and Latin etymology in affixes category. This phenomenon of transformation composition elements into morphemic affixes is more pronounced in the derivational system of prefixes.

Keywords: *affixoid, prefix, prefixoid, suffix, autonomous lexical units, composition element, technical terminology.*

Introducere

Întru conturarea unor tendințe derivaționale ale terminologiei tehnice englezești, au fost aplicate unele metode lingvistice, precum: metoda distributivă, metoda analizei derivaționale, metoda analizei componențiale, metoda grafică, metoda statistică și metoda de sinteză.

Mecanismele de creare a termenilor se înscriu în schemele lexicale general-valabile ale limbii comune: derivarea afixală, compunerea, abrevierea, conversiunea, terminologizarea.

Analiza structurală a termenilor tehnici simpli și a termenilor-sintagme din domeniul de telecomunicații

În rezultatul analizei termenilor simpli și a termenilor-sintagme din limba engleză proprii domeniului de telecomunicații, vom prezenta în cele ce urmează unele particularități structurale ale terminologiei tehnice. Termenii tehnici pot fi clasificați și în funcție de modalitățile de formare:

1. *Termeni tehnici simpli* – formați dintr-o singură temă, fără afixe derivaționale: *bus, address, bug, bridge, channel, circuit, programme, compute, load, phase, phone, radio, switch;*

2. *Termeni tehnici derivați* – formați dintr-o singură temă, cu afixe derivaționale propriu-zise sau cu afixoide. În cadrul acestei categorii de termeni deosebim două subcategorii: *derivate prefixate* și *derivate sufixate*.

a) *derivate prefixate:*

- *prefix + unitate lexicală autonomă*

În terminologia tehnică engleză au fost înregistrați termeni prin derivare afixală cu ajutorul prefixelor: *ac-, anti-, co-, de-, dis-, extra-, inter-, mis-, non-, over-, re-, super-, un-, under-* etc.: *accumulator, aperiodic, antinoise, antiphase, deactivate, decoder, disconnect, discharge, display, extrapolation, extratelegram, interaction, intercommunicator, interline, misconnection, missend, misregistration, nonmonotonic, noncontact, noncomputerized, overtone, overmodulation, rebroadcast, reconnection, retransmit, supersound, superconductivity, superaudio, uncharged, unvoiced, underloaded, undermodulated* etc.;

- *prefixoid + unitate lexicală autonomă*

Pe lângă derivarea cu prefixe și sufixe, terminologiei tehnice îi mai este caracteristică și derivarea cu prefixoide, care a fost inclusă de noi în derivarea prefixală. În metalimbajul tehnic englez sunt destul de frecvente următoarele prefixoide: *auto-, bi-, crypto-, electro-, ferro-, macro-, micro-, mono-, multi-, photo-, radio-, tele-, thermo-* etc.: *autoload, autocode, autotransformer, bidirectional, bimetal, cryptocommunication,*

cryptochannel, cryptosystem, electroconductibility, electromagnet, ferromagnet, ferroresistant, macrocircuit, macroprogramming, macrocode, microcomputer, microcircuit, microcomponent, multiline, multiprocessor, multiaddress, multiuser, photoconductor, photoswitch, radioactivity, radiostation, radioresistance, telecommunication, telecast, teleman, teletraining, thermobattery, thermocurrent, thermogenerator, microcomputer, microcircuit, midfrequency, microprocessor, multiline, multiprocessing, radiosensitivity, radioteletypewriter, radiotransparent, radiocommunication, radio-frequency, radioresistance, teleconference, telecommunication, telecontrol, teleoperator, teleman, telematics, telestar etc.;

- *prefixoid + unitate lexicală autonomă în sincronie* (formate în baza elementelor de origine greacă și latină):

biphone, cryptotelephone, electrophone, microphone, monophase, monophone, microtelephone, monotelephone, radiotelephone, radiophotography, radiotelegraphy, phototelephony, radiotechnology, radiotelegraph, radioteletypewriter, teleautograph, telephotography, telephone, thermophone, telegraph, telegram etc.;

b) derivate sufixate:

- *unitate lexicală autonomă + sufix*

Sufixele caracteristice terminologiei tehnice sunt: *-ability, -age, -al, -ance, -tion, -ed, -er, -ic, -ing, -ity, -ive, -ize, -ment, -ness, -or etc.* (*resetability, modulability, blockage, linkage, technical, circuital, vibrational, antiresonance, reflectance, transmittance, amplification, antireaction, codification, connected, deleted, disconnected, logger, programmer, mailer, ionic, microphonic, systemic, conducting, chipping, circularity, polarity, transmissivity, emissive, conductive, radiative, standardize, digitalize, equipment, brightness, loudness, processor, reflector, rejector etc.*);

- *unitate lexicală autonomă în sincronie* (formată în baza elementelor de origine greacă și latină) + *sufix* (*microphonic, microphonism, monochromatic, telegraphic, telegraphist, telegrapher etc.*)

3. *Termeni tehnici compuși:*

a) compuse savante propriu-zise:

- *combinările a două elemente de compunere (sau prezența unui radixoid): microphonic, ondoscope, radiostat, teleammeter, telephonic, telescopic, cryptography, radiophonic etc.*

În structura acestor termeni unele elemente finale au aspect de cuvânt și pot fi interpretate ca elemente formative dezvoltate, cu structură analizabilă;

- *combinările a trei elemente greco-latine:*

thermogalvanometer, telestereograph, radiogoniometer, radiogonioscope, radiomicrometer etc.

Acești termeni compuși au fost alcătuiți din *elemente de compunere*. Asemenea abordare este una semantic-structurală. Într-adevăr, termenul tehnic ce caracterizează respectiva categorie se organizează în trepte, pe două niveluri: în exemplul *telestereograph* o primă delimitare este *tele- + stereograph*, cel din urmă constituent fiind, la rândul lui, termen care se analizează ca *stereo- + -graph*. Menționăm că, indiferent de organizare, în structura acestuia se găsesc trei elemente formative (elemente de compunere).

b) compuse savante prefixate: *interferrometer, recordogram etc.*

În aceste compuse observăm prezența unui prefix care se atașează la termenii compuși:

(*inter- + ferrometer, re- + cordogram*).

Așadar, noi vom cataloga termenii tehnici alcătuiți din baze derivate neautonome (în sincronie) drept compuse savante, iar termenii configurați după structura *prefixoid + bază derivativă autonomă* (în sincronie) vor fi raportați la categoria derivatelor prefixale. Altfel spus, în terminologia tehnică se poate observa că afixoidele sunt elemente de compunere livrescă susceptibile să intre în relații derivaționale cu baze derivate libere în sincronie.

Noutatea structurală intervenită în ultima jumătate de secol constă în formarea unor compuse din trei sau patru teme greco-latine (în domeniul telecomunicațiilor asistăm doar la termeni în componența cărora intra trei elemente formative). Afirmăm că organizarea internă a acestora e în trepte, mecanismul care le generează se aseamănă mai degrabă cu o încrucișare lexicală (*microtelephone < micro(phone) + tele-phone*). În supracomponere se pleacă de la structuri binare existente, cărora li se alătură noi elemente formative pentru a denumi noțiunile necesare unui câmp semantic. Ternari sunt termeni ca *microoscillograph, microtelephone, microphotometer etc.*

Analizând materialul faptic disponibil, putem remarca că unitățile terminologice tehnice pot fi constituite din elemente formative greco-latine care, ca rezultat al fenomenului de lexicalizare semantică, pot exista

independent (*phone, radio, audio, telly*). Având în vedere vecinătatea elementului formativ (posibilitatea combinatorie a acestuia), observăm că ele intră în combinație cu alte elemente greco-latine, cu afixe sau cu cuvinte autonome din limbă.

Așadar, o clasificare structurală care are la bază numărul de elemente de compunere ar prezenta termenii pluriradiculari astfel:

a) termeni formați din două elemente de compunere: *otophone, micrograph* etc.;

b) termeni formați din trei elemente de compunere: *oscillosynchroscope, pantelephone, radiotechnology* etc.

Toate cuvintele din exemplele de mai sus sunt neologisme. Operând o grupare la nivelul neologismelor și luând ca punct de referință limbajul standard, se pot diferenția neologisme propriu-zise, cu răspândire în limba standard sau în limba comună, și neologisme terminologice, înțelese ca neologisme folosite în terminologiile tehnico-științifice. Aceste neologisme sunt numite *neonime* sau *neotermenii*. Neonimele sunt, așadar, termeni neologici folosiți în diverse domenii ale științei și tehnicii, deosebindu-se de neologismele propriu-zise prin caracteristicile specifice termenilor, enumerate anterior. Ca atare, dicționarele de neologisme actuale, care nu fac deosebirea dintre aceste două clase de neologisme, le prezintă ca o grupare omogenă. Mai potrivită ar fi o diferențiere între neologisme și neonime și în lucrările lexicografice, renunțându-se la neonimele ultraspecializate în dicționarele generale.

Conform criteriului pozițional, vom clasifica afixoidele în:

a) afixoide aflate în poziția inițială a termenului: *macrocode, magnetoacoustic, radiobroadcast, radiolocation, telecommunication, thermoswitch* etc. – *prefixoid*;

b) afixoide aflate în poziția finală a termenului: *subaudio, tasimeter* etc. – *suffixoid*;

c) afixoide aflate atât în poziția inițială a termenului, cât și în cea finală, adică în ambele poziții: *megaphone, phonograph, photocell, telephoto* etc. Lingvista Nina Cuciuc numește afixoidele ce pot să apară în ambele poziții *amfixoide*, noi însă le vom numi afixoide bipoziționale. Ea face diferențiere între următoarele noțiuni: *prefixoid, suffixoid, amfixoid, radixoid* [1, p.33].

Florica Dimitrescu, făcând referire la suffixoide, consideră că există: 1) suffixoide care pot funcționa și ca prefixoide, deci segmente formative bipoziționale și 2) suffixoide monopoziționale, care apar în exclusivitate în partea finală a cuvântului [2, p.325-334]. Considerăm distincția puțin contradictorie, deoarece suffixoidul prin statutul său este monopozițional și se impune a fi utilizat doar la sfârșitul cuvântului.

O problemă însă rămâne denumirea adecvată a afixoidelor plasate în interiorul termenului, în situația în care un cuvânt este format prin combinarea directă a mai multor elemente formative: *radioautograph, telecinematography* etc. În acest sens, propunem termenul *afixoid central*.

Concluzii

Vom afirma că o parte componentă a sistemului derivațional afixal al termenilor tehnici sunt și afixoidele (în special prefixoidele). În situația în care prefixoidul contractează raporturi derivaționale cu baze autonome libere în sincronie, acești termeni tehnici derivați sunt raportați la sistemul derivațional prefixal. Astfel, capacitatea unui prefixoid de a se combina cu baze autonome în sincronie duce la schimbări atât *calitative* ale statutului funcțional al acestuia, cât și la modificări de ordin *cantitativ* ale inventarului prefixal.

Referințe:

1. CUCIUC, N. *Afixoidarea și determinologizarea în limbajul medical francez*. Iași: Cugetarea, 2000. 301 p.
2. DIMITRESCU, F. Trăsăturile specifice ale compunerii în limba română actuală. În: *Studii și cercetări de lingvistică*, anul XXI. București: Editura Academiei Române, 1970, vol.IV, p.325-334.

Date despre autor:

Svetlana CATERENCIUC, doctor în filologie, conferențiar universitar, șef al Departamentului *Limbi Străine*, Universitatea Tehnică a Moldovei.

E-mail: svetlana.caterenciuc@lm.utm.md

Prezentat la 11.07.2018